

УДК 378(71):34

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТУДЕНТСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ КАНАДИ УНІВЕРСИТЕТСЬКОГО РІВНЯ

Підгаєцька А.В.

Уманський державний педагогічний університет
імені Павла Тичини

У статті проаналізовано нормативно-правове забезпечення студентських організацій Канади університетського рівня. Здійснено компаративний аналіз правового забезпечення чотирьох провінцій Канади – Альберти, Манітоби, Британської Колумбії та Квебеку. Розглянуто основні законодавчі документи, що регулюють створення, діяльність та фінансування студентських самоврядних організацій провінцій Канади.

Ключові слова: нормативно-правове забезпечення, студентська асоціація, Канада, студентське самоврядування, студентське об'єднання.

Постановка проблеми. Студентство є тією соціально-професійною групою, яка в майбутньому стане ядром правових відносин країни. Приєднавшись до Болонського процесу в нашій країні відбувається активний процес формування студентського середовища, в якому концентрується важливий правовий потенціал студентів. Вивчення досвіду Канади у сфері студентського самоврядування є надзвичайно цінним, оскільки в Україні залишається невирішеним питання ефективного функціонування органів студент-

ського самоврядування в українських ЗВО, а також бракує чітко прописаних у законодавчих документах процедури створення та фінансування студентських самоврядних організацій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дьоміна О. у своєму дисертаційному дослідженні розглянула проблему формування правової культури студентської молоді в умовах сучасного українського суспільства, Осташова В. обґрунтувала правове самовиховання студентської молоді в умовах формування громадянського суспільства

в Україні, а Василенко І. дослідила виховання громадянськості студентів засобами самоврядування у вищих навчальних закладах Канади. Зокрема, Єжова О. та Васильченко Я. у своїй публікації розглянули нормативно-правові засади студентського самоврядування у ЗВО України.

Виділення раніше не виділених частин загальної проблеми. Проте існує дуже мало наукової літератури стосовно правового регулювання діяльності студентських організацій Канади. Питання студентських організацій не до кінця висвітлене канадськими дослідниками, оскільки у більшості праць СО (студентські організації) розглядаються з точки зору студентського протесту або ж соціального масового заворушення ніж з точки зору інституціолізованої форми прояву студентської молодіжної політики.

Мета статті. Основна мета дослідження – охарактеризувати нормативно-правове забезпечення, що регулює діяльність студентських асоціацій та альянсів студентських асоціацій Канади на університетському рівні, здійснивши аналіз нормативно-правових актів провінцій.

Виклад основного матеріалу. Правові режими законодавчого визнання державою та університетом студентських організацій істотно різняться залежно від юрисдикції провінцій. Вибір нами канадських провінцій (Британська Колумбія, Альберта, Манітоба, Квебек) полягає у наявності нормативно-правових законодавчих актів, що регулюють функціонування організацій студентського самоврядування. Оскільки в Канаді немає єдиного міністерства освіти, у кожній провінції функціонує свій відділ освіти (the Department of Education) або ж своє міністерство освіти (Ministry of Education) і відповідно є свій міністр освіти провінції, тому у деяких провінціях у законодавчій базі взагалі відсутнє правове регулювання діяльності студентських організацій, або ж його можна знайти фрагментарно у законі про освіту (Education Act or Post-secondary Learning Act) відповідної провінції чи території. Наприклад, у таких канадських провінціях як Юкон, Саскачеван, Ньюфаундленд і Лабрадор, Нью Брансвік і Нова Шотія у законі прописується лише державна допомога на навчання та виплата студентських позик, проте нічого не сказано про правове регулювання органів студентського самоврядування. На державному рівні питаннями врегулювання освітніх стандартів займається рада міністрів освіти Канади (Council of Ministers of Education, Canada) [1].

Отже, канадські провінції (Альберти і Квебеку) були обрані з точки зору законодавчо-правового регулювання, узгодженості з конституційно захищеною свободою діяльності СО та відповідно до інтенсивності державного втручання у функціонування СО. Як показало дослідження, у деяких провінціях уряд практично не дає СО жодних прав, але і мало в чому їх обмежує, а у деяких провінціях навпаки – СО мають права, але вони ніяк не зазначаються у нормативно-правовій базі [2].

А) Державний контроль: модель провінції Альберта

Університети провінції Альберта засновані і функціонують за єдиною схемою інтегрованої нормативно-правової бази – закону про вищу освіту PSLA провінції Альберти (Post-Secondary Learning Act) [3, р. 61], у якому йдеться також про

створення та керівництво студентських асоціацій. Законодавство Альберти не передбачає створення студентських організацій, незалежних від втручання університету та уряду. Навпаки, студентські організації у провінції Альберта створюються державою, а сфера діяльності й структура управління СО чітко прописані у нормативно-правових документах. Більше того, СО підлягають нагляду та контролю з боку університету та міністра, відповідального за сферу вищої освіти провінції.

Студентські асоціації Альберти створюються не за власним бажанням самих студентів самоорганізуватися, а тому, що цього вимагають закони провінції. Розділ 93(1) Закону про вищу освіту PSLA (Post-Secondary Learning Act) делегує повноваження кабінету міністрів кожної провінції у створенні студентських організацій в університетах Канади, а сама назва СО повинна починатися зі слів «Студентська асоціація університету...», де обов'язково вказується повна назва ЗВО. Передбачувана форма організації діяльності СО відповідає ідеальному типу студентського самоврядування. У законі «Про вищу освіту» обумовлюється наступне: студентська організація державного ЗВО повинна забезпечувати потреби студентів або керувати справами студентів у державному ЗВО, включаючи розвиток та керівництво студентськими комітетами, дотримання правил у вирішенні питань та проблем студентів, сприяння загальному добробуту студентів, що відповідає цілям державного університету [3, р. 27].

На відміну від Закону «Про товариства» (The Societies Act), що встановлює декілька відповідних обмежень щодо форми організації товариств, які підлягають під його керівництво [4, р. 6-7], канадський Закон «Про вищу освіту» (PSLA – post-secondary learning act) [3] вимагає від студентських організацій створення студентської ради, а також надає СО повноваження вносити поправки до розпоряджень своєї СО [3, р. 59-60]. Підзаконні нормативні акти передбачають підписання петиції принаймні 10% членів організації для того, щоб вимагати від ради СО провести голосування і прийняти будь-яку резолюцію, що стосується питань студентської організації [3, р. 61]. Таким чином студентська рада має право виносити остаточне рішення, яке при бажанні та незгоді студентів можна відмінити підписаною членами організації петицією. Наділення членів СО правом укладати петицію вважається кращим ніж наділення студентів правом на загальні збори. Отже, Закон «Про вищу освіту» провінції Альберти опосередковано забороняє альтернативні управлінські структури, такі як модель «прямої демократії» [5].

Окрім обмежень стосовно форми управління, студентські асоціації провінції Альберта підлягають нагляду та потенційного втручання з боку університету та держави. Наприклад, студентській організації потрібно отримати дозвіл від керівництва університету, у якому вона функціонує щоб придбати чи орендувати нерухоме майно [3, р. 59]. Окрім цього, студентські організації повинні щорічно надавати університету копії перевірених фінансових звітів. Зрештою, міністр відповідальний за впровадження закону «Про вищу освіту» може призначити слідчого щоб «оглянути і перевірити фінансові умови функціонування студентських асоціацій» [3, р. 62].

По суті закон Альберти «Про вищу освіту» не лише забороняє студентам утворювати незалежні асоціації на власний вибір, а й зобов'язує їх ставати членами асоціації заснованої кабінетом міністрів провінції, а також не дозволяє вихід з асоціації. Тому студенти зобов'язані сплачувати членський внесок, а закон Альберти «Про вищу освіту» надає право студентським організаціям стягувати внески зі своїх членів.

Зауважимо, що законодавство провінції Альберти у деяких аспектах порушує свободи студентських асоціацій, що гарантується у пункті 2 Хартії (s. 2(d) of the Charter). Насамперед, канадський PSLA (закону «Про вищу освіту») та закон «Про товариства» (the Societies Act) забороняє студентам створення асоціацій з управлінською структурою на власний розсуд. Актуальним питанням залишається необґрунтована надзвичайна вимогливість до студентської ради, як до організаційної форми діяльності студентів.

Б) контроль з боку університету: модель провінції Манітоби

Закон студентського об'єднання університету Манітоби (University of Manitoba Students' Union Act) – це єдиний закон Канади, що був прийнятий для окремої студентської асоціації. Студентське об'єднання університету Манітоби (University of Manitoba Students' Union) є унікальним у своєму роді. На відміну від студентських організацій провінції Альберта, воно не підпорядковується всеохоплюючому режиму законодавства провінції. Раніше, ще до прийняття цього закону (University of Manitoba Students' Union Act) у 1975 році [7], студентське об'єднання університету Манітоби (University of Manitoba Students' Union) було організацією, що не мала юридичних прав, створеною за підзаконним актом університету Манітоба. Закон студентського об'єднання університету Манітоби (University of Manitoba Students' Union Act) створює правовий режим, що звільняє студентське об'єднання університету Манітоби (University of Manitoba Students' Union) від підпорядкування закону про корпорації (The Corporation Act) [8]. У секції 4 закону студентського об'єднання університету Манітоби (University of Manitoba Students' Union Act) йдеться то цілі студентського об'єднання:

- сприяти добробуту та процвітання студентів університету Манітоба (далі йменується як університет), при вирішенні усіх питань поважати спільні інтереси студентів;
- виступати офіційним представником членів товариства;
- сприяти та підтримувати відповідальне студентське самоврядування університету;
- заохочувати долучення студентів до різних видів культурної, спортивної, інтелектуальної, соціальної діяльності;
- заохочувати та підтримувати спілкування між студентським самоврядуванням та керівництвом університету, а також допомагати студентам університету дотримуватись правил поведінки.

Як і закон «Про вищу освіту» провінції Альберти, закон студентського об'єднання університету Манітоби (University of Manitoba Students' Union Act) нав'язує асоціації організаційну структуру. Слід зауважити, що право затверджувати членів студентської організації залишається за самою студентською організацією та Радою Директорів

(the Board of Governors) університету Манітоба, що має повноваження включати чи виключати зі складу членів організації певні групи студентів [9, р. 4]. Позиція по замовчуванню є такою, що усі особи, котрі поступили до університету та стали його студентами приєднуються до його студентського об'єднання автоматично, відразу після зарахування. Ніякі відмовки не приймаються. Саме з цієї причини Фін Макела (Finn Makela) вважає примусове членство суворим порушенням права не приєднуватися до організації [2], що й прописано у пункті 2 Хартії (s. 2 (d) of the Charter).

Нагляд і контроль університету Манітоба за студентським об'єднанням не обмежується лише повноваженням затверджувати членів його товариства. Рада Директорів університету Манітоба повинна схвалити будь-який підзаконний акт студентського об'єднання університету Манітоби (University of Manitoba Students' Union), що регулює вартість членського внеску на рік [9, р. 6].

В) домінуюча законодавча модель провінції Британська Колумбія

За винятком провінцій Альберти і Квебеку, домінуючу модель законодавчого визнання студентських асоціацій провінції Британської Колумбії (БК) можна назвати мінімалістською. Під мінімалістським режимом розуміється те, що студентським організаціям дається право на власний розсуд вибрати управлінську модель, або ж від них вимагають підпорядковуватися законам загального застосування для того, щоб СО визнавали за правомочного представника інтересів студентів. Правова база, що регулює студентські організації практично відсутня, а інформацію щодо процедури визнання СО як правомочних представників студентства ВНЗ можна знайти частково у статутах університетів.

Найбільш комплексний мінімалістський режим знайдено у законі «Про університет» провінції Британська Колумбія (The British Columbia University Act), якому підпорядковуються практично всі університети провінції БК [10]. У цьому законі студентська організація визначається як товариство, що засноване відповідно до закону «Про товариства» (The Society Act). Мета такого студентського товариства полягає у представленні інтересів студентів молодших та старших курсів. Студентські товариства можуть представляти та включати до свого складу студентів тільки свого університету. Студентські організації не мають права об'єднуватися з іншими СО чи включати до свого складу студентів з інших організацій провінційного чи національного рівня [10]. Відповідно до закону «Про університет» провінції Британська Колумбія (The British Columbia University Act), представники студентства до Ради Директорів університету обираються зі складу членів студентської організації. Варто відмітити, що студентські організації БК мають право на встановлення суми членських внесків, що стягуються університетом [10]. Для студентських організацій провінції БК відсутня будь-яка інша процедура визнання права СО встановлювати вартість членських внесків, так історично склалося і так прописано у положеннях університету [10]. Ніякий інший закон, окрім положень закону «Про товариство» (The Societies Act) не застосовується по відношенню до некомерційних організацій, у тому числі й студентських. Відпо-

відно немає закону який обмежує вибір форми чи управлінської структури студентських організацій. Студентські організації БК не перебувають під постійним пильним наглядом з боку університету. Єдине повноваження університету щодо СО полягає у тому, щоб тимчасово призупинити збір коштів чи переказати кошти, у тому випадку якщо СО не дотримується закону про товариства (The Societies Act), особливо якщо СО не дотримуються положень, що вимагають розповсюдження звіреної фінансової звітності серед членів свого товариства [10].

Г) державна підтримка: модель Квебеку

Квебек – це єдина провінція Канади, що має спеціально прийнятий закон по відношенню до студентських організацій, де прописаний порядок визнання студентських організацій університетом. Цей закон має назву закон «Про акредитацію студентських асоціацій» (The Student Associations Accreditation Act) [6, р. 8], що був зумисне запозичений з трудового кодексу провінції Квебек (The Quebec Labour Code) [11], а тому багато його положень є ідентичними положенням у трудовому кодексі Квебеку [12]. Процес акредитації вимагає від асоціації, що подає клопотання провести референдум/опитування/голосування серед групи студентів, яку майбутня асоціація бажає представляти. Крім того, результати референдуму повинні засвідчити бажання студентів створити дану організацію та отримати як мінімум 25% голосів тих, хто має право остаточного голосу [6, р. 4]. Завдання університету полягає у тому, щоб сприяти проведенню референдуму, скласти список студентів, котрі мають право голосу, надати доступ до дошки оголошень та виставкових стендів [6, р. 11]. Перше голосування відбувається під наглядом експерта з акредитації (accreditation agent) [6, р. 4]. Отримання акредитації надає студентській організації ексклюзивні репрезентаційні права й накладає низку відповідних обов'язків на університет. Окрім загального обов'язку університету визнавати акредитовані студентські організації, котрі представляють студентство даного ЗВО [6, р. 8], університет повинен надати у розпорядження акредитованій СО кімнату, обладнання, дошки для оголошень [6, р. 8], разом зі списком студентів та їх контактними даними [6, р. 8]. Більше того, акредитована СО має цілковите право призначати студентів, які відповідно до закону, постанови, підзаконного акту чи згоди обираються студентськими представниками, котрі засідають або беруть участь у різних радах, комітетах та інших управлінських органах ЗВО

[6]. Від університету вимагається збір та перерахування членських внесків СО [6, р. 11-12].

Певним чином у законі про акредитацію йдеться детальніше ніж з трудовому кодексі про створення єдиного порядку визнання студентських організацій. Наприклад, трудовий кодекс (The Labour Code) вимагає від усіх робітників, котрі представлені у зареєстрованій асоціації, платити профспілкові внески, не нав'язуючи членство у цьому об'єднанні [11]. В той час як відповідно до закону «Про акредитацію» (The Accreditation Act) усі студенти університету представлені студентською організацією вважаються членами цієї асоціації [6, р. 7]. Варто зазначити, що хоча студенти й визнаються відразу членами товариства, вони можуть відмовитися від представництва [6, р. 7]. Саме таке право не об'єднуватися або ж не вступати до товариства уберігає провінцію Квебек від протиправності, або ж порушень свобод людини, на відміну від провінції Альберти (Alberta post-secondary learning Act) й Манітоби (Manitoba UMSU Act). Закон «Про акредитацію та фінансування студентських асоціацій» провінції Квебек визнає те, що кожен студент ЗВО має право на свій власний розсуд обирати студентську організацію [6, р. 3].

Процес визнання студентської асоціації у провінції Квебек має чітку структуру, основу на демократичних засадах. Оскільки процес визнання студентських асоціацій покладає на університет виконання обов'язків, що покликані забезпечити їм фінансове виживання та надати організаційні можливості, то його можна назвати таким, що користується підтримкою з боку держави. Втручання з боку університету та уряду у діяльність студентських організацій є обмеженою, встановлений законом порядок поважає свободу студентських організацій, а студенти мають повне право утриматися від участі у студентських асоціаціях, якщо вони того не хочуть.

Висновки і пропозиції. Отже, у певних провінціях студентські самоврядні організації практично не зазнають втручання з боку університету та держави в цілому (провінція Британської Колумбії), у інших же провінціях навпаки – студентські організації постійно перебувають під постійним контролем з боку університету та держави (Альберта, Манітоба), їм нав'язують режим управління шляхом обмеження повноважень та привілеїв, що надаються іншим некомерційним організаціям та створюють жорсткий механізм звітності. Перспективи подальших досліджень вбачаємо у більш детальному вивченні нормативно-правових документів, що регулюють створення, діяльність та фінансування студентських самоврядних організацій Канади.

Список літератури:

1. Council of Ministers of Education, Canada. URL: https://www.cmec.ca/278/CMEC_Celebrates_50_Years_of_Pan-Canadian_Leadership_in_Education.html?id=957 (last accessed: 19.11.2018).
2. Makela F., Audette-Chapdelaine S. The legal regulation of university student associations in Canada. Education & Law Journal. 2013. Vol. 22, № 3. P. 267-230.
3. Post-secondary Learning Act, Statutes of Alberta. 2003. Chapter P-19.5 [PSLA], s. 96. URL: <http://www.qp.alberta.ca/documents/Acts/p19p5.pdf> (last accessed: 19.11.2018).
4. Societies Act, R.S.A. 200, c. S-14, s. 9. URL: <http://www.qp.alberta.ca/documents/Acts/S14.pdf> (last accessed: 22.11.2018).
5. Elis Thorburn, Translating the Assembly “Student Organizing Beyond Quebec”. Viewpoint Magazine. URL: <https://www.printfriendly.com/p/g/Rv69jA> (last accessed: 22.11.2018).
6. An Act Respecting the Accreditation and Financing of Students' Associations, R.S.Q., c. A – 3.01 [“Student Associations Accreditation Act” or “Accreditation Act”], ss. 8 and 28. URL: <http://legisquebec.gouv.qc.ca/en/pdf/cs/A-3.01.pdf> (last accessed: 22.11.2018).

7. Constitution Act, 1867. URL: <https://laws-lois.justice.gc.ca/eng/Const//page-1.html#docCont> (last accessed: 22.11.2018).
8. The Corporation Act, C.C.S.M. c. C. 225. URL: http://web2.gov.mb.ca/laws/statutes/ccsm/_pdf.php?cap=c225 (last accessed: 22.11.2018).
9. University of Manitoba Students' Union Act, R.S.C.M. 1990, c. 203 ["UMSU Act"]. URL: https://web2.gov.mb.ca/laws/statutes/private/_pdf.php?cap=c20390 (last accessed: 22.11.2018).
10. University Act, R.S.B.C. 1996, c. 468 [B.C. University Act] Section 3(1); Section 3(1.1); Section 71(3)(a). URL: http://www.bclaws.ca/civix/document/id/complete/statreg/00_96468_01 (last accessed: 22.11.2018).
11. Labour Code, R.S.Q., c. C. 27. URL: <https://beta.canlii.org/en/qc/laws/stat/cqlr-c-c-27/latest/cqlr-c-c-27.html> (last accessed: 22.11.2018).
12. Lemay V. and Laperriere M. Student Protests and Government Somersaults: The Quebec Spring from a Law and Society Perspective. *Canadian Journal of Law and Society*. 2012. Vol. 27, Issue 3. P. 439-450.
13. The Fédération étudiante universitaire du Québec (FEUQ). URL: <http://cdeacf.ca/organisation/federation-etudiante-universitaire-quebec-feuq> (last accessed: 22.11.2018).
14. Companies Act, R.S.Q., c. 38, Part III. URL: <http://www.legisquebec.gouv.qc.ca/en/pdf/cs/C-38.pdf> (last accessed: 22.11.2018).
15. Civil Code of Quebec, L.Q. 1991, c. 64 ("C.c.Q."). URL: <http://legisquebec.gouv.qc.ca/en/pdf/cs/CCQ-1991.pdf> (last accessed: 22.11.2018).

Подгаецкая А.В.

Уманский государственный педагогический университет
имени Павла Тычины

**НОРМАТИВНО-ПРАВОВОЕ ОБЕСПЕЧЕНИЕ СТУДЕНЧЕСКИХ
ОРГАНИЗАЦИЙ КАНАДЫ УНИВЕРСИТЕТСКОГО УРОВНЯ****Аннотация**

В статье проанализировано нормативно-правовое обеспечение студенческих организаций Канады университетского уровня. Осуществлен компаративный анализ правового обеспечения четырех провинций Канады – Альберты, Манитобы, Британской Колумбии и Квебека. Рассмотрены основные законодательные документы, регулирующие создание, деятельность и финансирование студенческих самоуправляющихся организаций провинций Канады.

Ключевые слова: нормативно-правовое обеспечение, студенческая ассоциация, Канада, студенческое самоуправление, студенческое объединение.

Pidhaietska A.V.

Pavlo Tychna Uman State Pedagogical University

**LEGAL FRAMEWORK OF CANADIAN STUDENT
ORGANIZATIONS OF UNIVERSITY LEVEL****Summary**

The article analyzes legal regulations of Canadian student organizations of the university level. A comparative analysis of the legal provision of four Canadian provinces – Alberta, Manitoba, British Columbia and Quebec – has been done. The main legislative documents governing the creation, functioning and financing of students' self-governing organizations in the provinces of Canada have been considered.

Keywords: legal framework, student association, Canada, student self-government, student union.